

2. Дереш В. С. Теоретичні аспекти деструктивної поведінки підлітків. *Педагогічний альманах*. 2022. №52. С. 172–178. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi52.404>
3. Деструкція – що це таке, основні причини і симптоми, які є види і форми? *Publish Україна*. 2022. URL: <http://surl.li/scljx> (дата звернення: 23.03.2024)
4. Лях Т., Спірін А., Жуков В. Соціальна профілактика ризикованої поведінки підлітків. *Ввічливість. Humanitas*. 2023. №1. С. 64–72, DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.1.9>
5. Профілактика деструктивної поведінки підлітків: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Т. В. Журавель, Ю. М. Удовенко. 2022. 145 с.
6. Яцишина А. М. Дослідження психологічних основ деструктивної поведінки та її прояву у дітей шкільного віку. *Наука і освіта*. 2016. №11. С. 79–79.

Алла Ярошенко,
докторка філософії із соціальної роботи
м. Київ

Тетяна Семигіна
докторка політичних наук, професорка
Національне агентство кваліфікацій
м. Київ, Україна

ІНСТРУМЕНТ САМООЦІНЮВАННЯ

ДЛЯ РОБОТИ З ЧОЛОВІКАМИ,

ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВІД СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА

У роботі розглядаються питання щодо надання соціальних послуг чоловікам, які постраждали від сексуального насильства. Наведено розроблені авторками питання для самооцінювання соціальними працівниками своєї готовності працювати з постраждалими чоловіками з урахуванням гендерно чутливого підходу та опертям на складники гендерної компетентності.

Ключові слова: *насильство, сексуальне насильство, чоловіки, соціальна робота, самооцінювання.*

Вступ. Соціальні працівники нерідко стикаються з необхідністю надання соціально-психологічних послуг чоловікам, які постраждали від сексуального насильства. Сьогодні кількість таких чоловіків у нашій країні зростає, що зумовлено розв'язаною росією війною проти України. В період з 2014 р. було зафіксовано випадки сексуального насильства як над військовими полоненими, так і над цивільним населенням, що сталися на

окупованих росією і контрольованих збройними формуваннями територіях [1; 3].

Соціальні працівники, до яких звертаються постраждалі від сексуального насильства чоловіки, нерідко відчують брак знань і емоційну вразливість перед їхніми історіями, що потребує не тільки підвищення теоретичного рівня, а й занурення у власні переживання та упередження.

Мета. Ця розвідка має на меті ознайомити з інструментом самооцінки, який допоможе соціальному працівнику усвідомити готовність і власний рівень знань та навичок для надання соціально-психологічних послуг постраждалим від сексуального насильства чоловікам.

Результати. Соціальна робота повинна враховувати специфічні унікальні потреби різних груп клієнтів [2]. Тож соціальні працівники у своїй роботі мають брати до уваги, що постраждалі від сексуального насильства люди стикаються зі значними короткостроковими і довготерміновими проблемами: фізичні наслідки, проблеми психічного здоров'я, напруженість у стосунках з родиною та друзями, а також соціальне відчуження [7].

Сексуальне насильство над чоловіками охоплює: зґвалтування, примушення проникнення в іншого, сексуальний примус, небажаний сексуальний контакт. За даними закордонних досліджень, сексуальне насильство над чоловіками зустрічається рідше, ніж над жінками: один випадок на 14 чоловіків на противагу одного на п'ять у жінок [8]. Проте, такі цифри, на думку окремих фахівців [6], не можна вважати достовірними через табуованість теми.

У разі, коли фахівцям не вистачає необхідних знань та навичок, або вони демонструють прихильність до стереотипних поглядів звинувачення постраждалих [9], це може поглибити наслідки травмивної події у клієнтів. Крім того, враховуючи зв'язок сексуального насильства і зловживання психоактивними речовинами, соціальні працівники повинні володіти

належними навичками оцінки для визначення, чи наявний в анамнезі клієнтів випадок сексуального насильства, виявлення якого сприятиме задоволенню потреб постраждалих у лікуванні та веденні випадку [5].

Для того, щоб зробити соціальну підтримку описаної групи клієнтів дієвішою, ми розробили інструмент самооцінки – опитувальник, завдяки якому соціальні працівники можуть замислитися, наскільки вони володіють достатнім рівнем знань та навичок. При конструюванні цього інструменту використано опитувальник Національного ресурсного центру з сексуального насильства [4] та спеціально розроблені нами питання згідно структури гендерної компетентності [2], яка містить такі складники: предметно-інформаційний (знання), мотиваційно-ціннісний (наміри), рефлексивний (усвідомлення), діяльнісно-операційний (реалізація), лідерський (залучення).

У табл. 1 представлено опитувальник, який охоплює 20 питань. Відповіді на них можуть бути надані як в усній, так і письмовій формі.

Таблиця 1. Інструмент для самооцінювання готовності працювати з постраждалими чоловіками

Блок	Питання для самооцінювання (так/ні/частково (чого саме мені бракує, в чому я хочу більше розібратися)
1. Предметно-інформаційний складник гендерної компетентності (знання)	<p>1. Чи володію я інформацією та спеціальними знаннями з гендерних питань?</p> <p>2. Чи ознайомлений/-на я з актуальною інформацією щодо поширеності та фактів, пов'язаних із сексуальним насильством над чоловіками?</p> <p>3. Чи усвідомлюю я різноманітні аспекти чоловічої соціалізації, а також відмінності, фактори ризику та наслідки сексуального насильства серед чоловіків з різних соціальних груп?</p> <p>4. Чи розумію я загальну реакцію чоловіків на сексуальне насильство, у тому числі коротко- та довгострокові фізичні, психічні та поведінкові реакції?</p>
2. Мотиваційно-ціннісний складник гендерної	<p>5. Чи зацікавлений/-на я в отриманні знань і навичок, які дозволяють ефективно інтегрувати гендерні аспекти у процес планування та реалізації інтервенцій?</p> <p>6. Чи підтримую я ідею гендерної рівності як одну з</p>

компетентності (наміри)	<p>ключових цінностей, на яких базується етика соціальної роботи з чоловіками?</p> <p>7. Чи спираюся я на егалітарну (партнерську) модель побудови стосунків як орієнтир у конструюванні міжособистісної гендерної взаємодії з клієнтом?</p> <p>8. Чи розмірковую я над тим, які кроки я можу зробити, щоб дізнатися більше про потреби постраждалих чоловіків та покращити якість надання їм соціально-психологічних послуг?</p>
3. Рефлексивний складник гендерної компетентності (усвідомлення)	<p>9. Чи усвідомлюю я власні обмеження і привілеї, пов'язані з гендерною приналежністю, при роботі з постраждалими чоловіками?</p> <p>10. Чи не відчуваю я дискомфорт, коли спілкуюся з чоловіками про їхній досвід сексуального насильства?</p> <p>11. Чи розмірковую я над тим, які мої сильні сторони, а де я відчуваю складнощі в розумінні проблем та наданні релевантних послуг постраждалим чоловікам? Що для мене є найбільшим викликом?</p> <p>12. Чи здатний/-на я виявляти толерантність до чоловіків, які визначають свою гендерну ідентичність поза рамками бінарної гендерної схеми?</p>
4. Діяльнісно-операційний складник гендерної компетентності (реалізація)	<p>13. Чи володію я навичками кризового втручання для чоловіків, які пережили сексуальне насильство?</p> <p>14. Чи можу я консультувати як чоловіків, що пережили сексуальне насильство в дитинстві, так і чоловіків, які постраждали від нього у дорослому віці?</p> <p>15. Чи вмю я оцінювати та ставити відповідні запитання щодо впливу сексуального насильства на різні аспекти життя чоловіків?</p> <p>16. Чи можу я надати інформацію та рекомендації постраждалим чоловікам, членам їхньої родини, партнерам чи друзям?</p>
5. Лідерський (залучення)	<p>17. Чи поширюю я в громаді інформацію щодо послуг, які пропонує моя організація/проект, для постраждалих від сексуального насильства чоловіків?</p> <p>18. Чи залучаю я інших соціальних працівників до роботи в проєктах, які надають послуги постраждалим чоловікам?</p> <p>19. Чи зацікавлена/-ний я у проведенні досліджень з метою покращення якості надання допомоги</p>

	<p>постраждалими чоловікам і поширенні результатів?</p> <p>20. Чи підтримую я ініціативи щодо співпраці з іншими організаціями/проектами, які надають гендерно чутливі послуги чоловікам?</p>
--	---

До інших додаткових питань, які важливо розглянути, можемо віднести усвідомлення соціальним працівником власних упереджень і обмежень, як-от у спілкуванні з чоловіками, які представляють більш ніж одну маргіналізовану спільноту (наприклад, наркозалежний ув'язнений бісексуальний чоловік).

Розроблений нами інструмент дає змогу соціальним працівникам усвідомити власну готовність працювати з постраждалими чоловіками, свій рівень знань та навичок з теми чоловічої соціалізації, стигматизації та реакції постраждалих чоловіків на сексуальне насильство, особливостей надання їм соціально-психологічних послуг з урахуванням гендерно чутливого підходу.

Висновки й рекомендації. Соціальні працівники, які надають підтримку чоловікам, що постраждали від сексуального насильства, зустрічаються з низкою труднощів у своїй професійній практиці. Розроблені нами питання для самооцінювання спираються на предметно-інформаційний, мотиваційно-ціннісний, рефлексивний, діяльнісно-операційний, лідерський компоненти гендерної компетентності та є інструментом для усвідомлення соціальним працівником власних обмежень та розвитку необхідних навичок і знань. Подальшого дослідження потребують питання травма-інформованого підходу в соціальній роботі з чоловіками.

Список використаних джерел

1. Бадюк О. Жертвам від 4 до 83 років: найбільше сексуальних злочинів російські окупанти вчинили на Херсонщині. *Радіо Свобода*. 2023, 5 жовтня. URL: <https://bit.ly/4d58XSi> (дата звернення: 20.04.2024).
2. Ярошенко А., Семигіна Т. *Гендерна компетентність у соціальній роботі: Як інвестувати феміністичні погляди у гендерно трансформаційну практику: монографія*. Даллас: Primediae-Launch LLC, 2022. 215 с.

3. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, в Україні. 14 березня 2014 р. – 31 січня 2017 р. *OHCHR*. URL: <https://bit.ly/3JpZlnN> (дата звернення: 20.04.2024).

4. Assessing Our Capacity for Serving Male Survivors of Sexual Violence. National Sexual Violence Resource Center, 2021. 19 p.

5. Busch-Armendariz N.B., Bell H., DiNitto D.M. et al. The Prevalence of Sexual Assault: Evidence for Social Work Education and Practice. *Revista de Asistență Socială*. 2011. Vol. 10. № 1. P. 59-75.

6. Pearson J., & Barker D. Male Rape: What We Know, Don't Know and Need to Find Out: A Critical Review. *Crime Psychology Review*. 2018. № 4(1). P. 72-94.

7. Sexual Assault Awareness Month. *National Association of Social Workers*. URL: <https://bit.ly/3U9ZfWp> (дата звернення: 20.04.2024).

8. Smith S.G, Zhang X, Basile K.C. et al. The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey: 2015. Atlanta: NCIPC, 2018. 25 p.

9. Yaroshenko A., Semigina T. Exploring Gender Stereotypes among Prospective Foster Families. *Socialinē Teorija, Empirija, Politika Ir Praktika*. 2022. № 2. P. 62-79.

Ірина Ящищак,
менеджер відділу з Соціальної роботи
Sincere Care Agency (Нью Йорк, США));
випускниця аспірантури (ОНП «Соціальна робота»)
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль

Наталія Олексюк
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА СТУДЕНТІВ-

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ США

У статті розкрито досвід соціальної підтримки студентів-військовослужбовців (ветеранів) в університетах США з метою їх соціальної інтеграції, шляхом адаптації, реадaptaції та професійної перепідготовки. Зазначено, що для налагодження позитивно спрямованої життєдіяльності колишніх військовослужбовців США виділяють значні ресурси, що, безумовно, є виправданим у соціальному та економічному аспектах.